

درس چهاردهم

«ادب از که آموختی؟»

آموختنی‌ها

- ۱ آشنایی با آداب زندگی و مفاهیم اخلاق
- ۱ اجزای جملهی سه‌جمله‌ای و مفعول‌دار
- ۱ نشانه‌های ساختار بلاغی متن مانند «اول، دوم...»
- ۱ آشنایی با سعدی



جعبه‌ی کلمات

کلمات مترادف

طبله‌ی: صندوقچه	سعی: تلاش
غازی: ...جیدلیسی...	بی‌فایده: بی‌بهره...
میان‌تهی: توخالی	اندوخت: ...جمع آمدن... کرد
بلندآواز: صدای بلند	ناپسند: زشت
بیوید: بو بدهد	مُشک: ماده‌ای بوی خوش بسیار معطر و خوش بو
چندان: هر مقدار، هر اندازه	عطار: ...معطر فرودش
	پرهیز کردن: دوری کردن، خودداری کردن از انجام کاری
	هنر‌نمای: کسی یا چیزی که توانایی و ارزش‌های خود را به نمایش می‌گذارد.

کلمات متضاد

بی‌ادب ≠ باادب	نادان ≠ دانا
بلندآوا ≠ خاموش	عالم ≠ جاهل

کلمات هم‌خانواده

علم، عالم، علوم، معلوم	رنج، رنجور، رنجیده
عمل، عملیات، اعمال	عطار، عطر، معطر
ادب، مؤدب، ادیب، آداب	طلب، طالب، مطلوب



کلمات ترتیب زمانی

کلمه‌های اول، ابتدا، دومین، سومین و ... کلماتی هستند که در بعضی از جمله‌ها می‌آیند و ترتیب زمانی، انجام گرفتن اتفاقات را نشان می‌دهد.

مانند: اول، صبحانه را همراه پدر و مادر کامل می‌خورم.

دومین کار که در روز جمعه انجام می‌دهم نظافت و حمام رفتن می‌باشد.

کار سوم به دیدار پدر بزرگ و مادر بزرگ می‌روم.

املا دان

با توجه به درس «ادب از که آموختی، فعالیت‌های زیر را انجام بده.

الف: کلمات خواسته شده را در جاهای خالی بنویس.

کلمات بدون نقطه	کتاب	کمال	کلم	کتابخانه	کتابخوانی
کلمات یک نقطه	طالبم	ادیب	دان	حائز	بزرگوار
کلمات دو نقطه	بنظر	فادانش	ببراند	مربح	
کلمات سه نقطه	لحمان	کفست	لبی‌پودی		
کلمات چهار نقطه	لشکر	پس‌مانده			
کلمات پنج نقطه	تابستان				

ب: در هر کدام از کلمه‌ها حرفی جا افتاده است، حروف مناسب را پیدا کن و بنویس.

آواز	پرهیز	نظم	سعی	عشار
میان‌ترهی	گساری	طابله‌ی	لحمان	کلم

کلمات ترتیب زمانی

کلمه‌های اول، ابتدا، دومین، سومین و ... کلماتی هستند که در بعضی از جمله‌ها می‌آیند و ترتیب زمانی، انجام گرفتن اتفاقات را نشان می‌دهد.

مانند: اول، صبحانه را همراه پدر و مادر کامل می‌خورم.
دومین کار که در روز جمعه انجام می‌دهم نظافت و حمام رفتن می‌باشد.
کار سوم به دیدار پدر بزرگ و مادر بزرگ می‌روم.

املا دان

با توجه به درس ادب از که آموختی، فعالیت‌های زیر را انجام بده.
الف: کلمات خواسته شده را در جاهای خالی بنویس.

کلمات بدون نقطه	کستن	دستی	علم	کمال	توسم
کلمات یک نقطه	بریندر	ماند	دان	ادب	طلبیم
کلمات دو نقطه	مرنج	بریندر	نادانی	نظر	
کلمات سه نقطه	بیلینوئی	گفتی	لحمان		
کلمات چهار نقطه	پی‌مانیه	لشینه			
کلمات پنج نقطه	نابیلند				

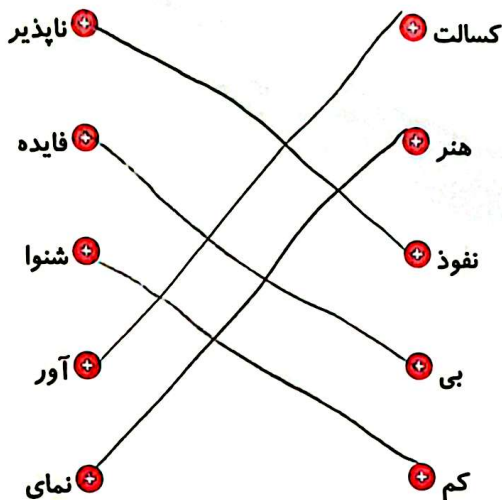
ب: در هر کدام از کلمه‌ها حرفی جا افتاده است، حروف مناسب را پیدا کن و بنویس.

عطار	سعی	نظرم	پرهیز	آواز
کلم	لحمان	طلبلی	گشازی	میان تری

تمرین

۱ وصل کن و کلمات غیر ساده بساز.

- نفوذ ناپذیر
- بی فایده
- کم شنوا
- کسالت آور
- هنرنمای



۲ درستی و نادرستی جملات زیر را مشخص کرده و در صورت نادرستی، درست آن‌ها را بنویس.

الف: ما از بی ادبان، با بی توجهی به آن‌ها، ادب می‌آموزیم.

ب: مخالف واژه‌ی «عالم»، «نادان» است.

پ: در جمله‌ی «من گلستان را با اشتیاق ورق زدم»؛ اگر کلمه‌ی گلستان نباشد پیام جمله کامل نمی‌شود.

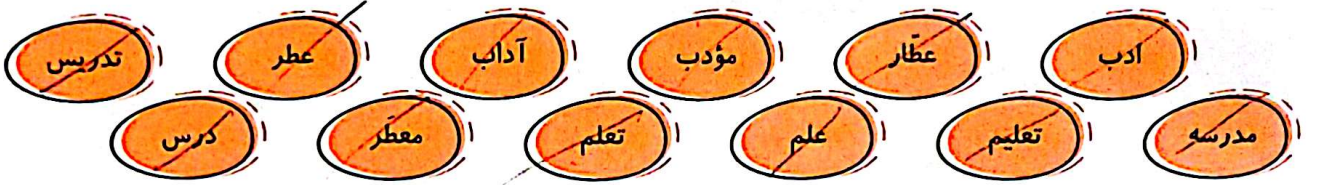
ت: دانا به طبل غازی شبیه شده است.

۳ هم معنی کلمات را بنویس.

طالب جللی	غازی	سلفتی	رنج
صندوقچه	طلبه	لوطالی	میان تهی
دروزی	پرهیز	تلاش	سعی
دانگنمند	عالم	بمعن کرد دخیره کرد	اندوخت



۴ کلمه‌ها را بخوان و به طور مناسب در گروه‌های هم خانواده قرار بده.



هدریدید، دربین، تدریس
 تعلیم، تعلیم، علم
 ادب، آداب، مؤدب

در برخی موارد فعل از جمله حذف می‌شود که ما از طریق معنی جمله، متوجه حذف فعل می‌شویم.

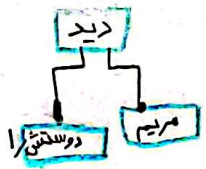
نکته

۵ در جمله‌های زیر موارد حذف شده را بنویس.

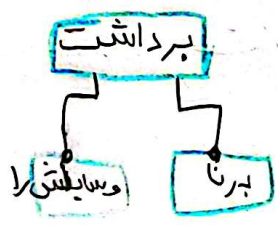
- الف: عالم بی‌عمل به چه ماند؟ به زنبور بی‌عسل...
 ب: ادب از که آموختی؟ از بی‌ادبان...
 پ: دانا چون طبله‌ی عطار است، خاموش و هنر نمای می‌باشد...

۶ نمودار جمله‌های زیر را رسم کن.

الف: مریم دوستش را دید.
 مفعول: دوستش را
 فاعل: مریم
 فعل: دید



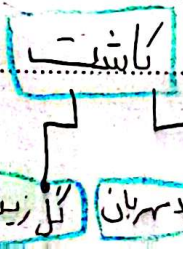
ب: برنا وسایلش را برداشت.
 مفعول: وسایلش را
 فاعل: برنا
 فعل: برداشت



۷ با این کلمه‌ها جمله بساز و نمودار آن را رسم کن.

کاشت - پیرمرد - را - زیبا - مهربان - گل

پیرمرد مهربان گل زیبا را کاشت.
 فاعل: پیرمرد مهربان
 مفعول: گل زیبا را
 فعل: کاشت



درنا موضوع «شاعران» را برای نوشتن تحقیق خود انتخاب کرد. او ابتدا موضوع را به موضوعات کوچکتر تقسیم کرد. یعنی از بین شاعران، سعدی را انتخاب کرد. دومین کاری که او برای تحقیق خود انجام داد، به کتابخانه مراجعه کرد. از بین کتابها و مجلات، اطلاعاتی به دست آورد و سپس مطالب زیر را جمع آوری کرد. به طور مثال:

محل زندگی و تاریخ تولد سعدی / دوران کودکی سعدی / در جاهایی که درس می خوانده / به جاهایی که سفر کرده / کتابهایی که نوشته و در آخر این مطالب جمع آوری شده را مرتب کرد و در برگهی اصلی نوشت و به کلاس برد.

الف: حالا با توجه به اطلاعاتی که درنا به دست آورده است، دو بند درباره ی «سعدی» بنویس.

سعدی شیرازی: شاعر، نویسنده و از بزرگترین سخنسرایان جهان در سده ی ...
 هفتم هجری است. وی در شیراز زاده به جهان گشوده است.
 اسم او مشرف الدین مصلح بن عبد الله شیرازی است و در خلع او (سعدی) است.
 سعدی از کودکی تحت تعلیم و تربیت قرار گرفت. وی در آثارش ضمن یادآوری
 این تعالیم، از عشق و آموزه های خردمندانه ی پدرش بی نیلی یاد می کند. در دوازده سالگی
 پدرش را از دست داد و تحت نفل پدر بزرگ همدانی خود قرار گرفت و مقدمات علوم دینی
 و شرعی را در شیراز آموخت. در جوانی به مدینه منوره مهاجرت کرد و در آنجا در سی و
 ششم مرادش، همیشه و هجا: سفر کرد و پس از بازگشت به شیراز، کتابهای با ارزش
 بوستان و ولستان را نوشت. او بین سالهای ۴۹۵ تا ۴۹۴ هجری قمری در شیراز درگذشت.
 و در همان جا به خاک سپرده شد.

ب: از روی متن، جملاتی که با کلمات (ابتدا، دومین، سپس، آخر) مشخص شده اند پیدا کن و بنویس.

- ابتدا: ... او ابتدا موضوع را به موضوعات کوچکتر تقسیم کرد.
- دومین: ... دومین کاری که او برای تحقیق خود انجام داد، به کتابخانه مراجعه کرد.
- سپس: ... سپس مطالب زیر را جمع آوری کرد.
- آخر: ... و در آخر این مطالب جمع آوری شده را مرتب کرد و در برگهی اصلی نوشت.



با توجه به سوالات داده شده، پاسخ مناسب را انتخاب کن.

الف: کدام جمله، «مفعول» دارد؟

- (۱) دانا طبله‌ی عطار است.
- (۲) مشک آن است که بپوید.
- (۳) از عمل ناپسند پرهیز کردم.
- (۴) علم، چندان که بیشتر خوانی.

مفعول

فعل‌هایی که به مفعول احتیاج دارند، که اگر از آن‌ها سؤال کنیم: «چه چیز را، چه کسی را؟، می‌بایست پاسخی برای ما داشته باشند.



ب: کدام یک از فعل‌های زیر به مفعول نیاز دارد؟ چه چیزی را خرید؟

- (۱) نشست
- (۲) آمدند
- (۳) خرید
- (۴) گردید

پ: رابطه‌ی «تهی، و خالی، مانند رابطه‌ی است.

هم‌معنی
(۴) پرهیز-دوری

- (۱) تهی-پر
- (۲) علم-عالم
- (۳) طبل-طبله

ت: در عبارت یکی را گفتند: عالم بی عمل به چه ماند؟ گفت: به زنبور بی عسل. شباهت قسمت‌های مشخص شده در چیست؟

- (۱) زیان داشتن
- (۲) سودمند نبودن
- (۳) نادان بودن
- (۴) بیکار بودن

ث: در متن درس، سعدی «دانا» و «نادان» را به ترتیب به چه چیزهایی شبیه کرده است؟

- (۱) طبله و طبل
- (۲) عطار و غازی
- (۳) مشک و طبل
- (۴) عسل و زنبور

